

Vicariaat van 's-Hertogenbosch'; het 'Apostolisch Vicariaat van Breda'; en het 'Apostolisch Vicariaat van Limburg'. Enkele jaren tevoren waren er nog vijf kerkdistricten geweest, omdat Grave-Nijmegen samen met Ravenstein-Megen toen nog een eigen district vormden. Maar dit gebied was op 2 juni 1840 in de pauselijke breve *Ubi Universalis Ecclesiae* bij 's-Hertogenbosch gevoegd.¹⁸ In diezelfde breve was het apostolisch vicariaat Limburg officieel opgericht.

Hoogste autoriteit in de Hollandse Zending was de vice-superior, een Italiaanse priester-diplomaat die dit bestuursambt combineerde met de functie van pauselijk nuntius en daarom in Den Haag resideerde. In 1850 werd deze dubbelfunctie bekleed door de eierzuchtige, maar lang niet altijd even handig opererende Carlo, graaf Belgrado (1809-1866). Hij was per 1 juli 1848 in beide functies benoemd.¹⁹ Bij de uitoefening van zijn taken als vice-superior moest hij echter voortdurend rekening houden, of hij dat nu wilde of niet, met de echte of vermeende competenties van de zeven aarts priesters. Die vonden het ook heel gewoon om zich met de priesteropleiding in hun regio in te laten.

In het apostolisch vicariaat van 's-Hertogenbosch resideerde sinds 1831 de zo juist genoemde Den Dubbelden; in Breda vanaf 1827 de eveneens al genoemde Van Hooydonk; en in Limburg vanaf november 1840 Paredis. De ook reeds genoemde Zwijsen kwam na het overlijden van Den Dubbelden op 13 oktober 1851 aan het hoofd van het vicariaat van 's-Hertogenbosch te staan. Anders dan de vice-superior konden de vier laatstgenoemden op grond van hun bisschopswijding kerkgebouwen consacreren, het Heilig Vormsel toedienen en priesters wijden en hen vervolgens benoemen voor een van de parochies, die onder hun verantwoordelijkheid vielen. In de districten van 's-Hertogenbosch, Breda en Limburg functioneerden echte parochies: territoriaal afgebakende zielzorgeenheden ('communitates') onder leiding van een pastoor, die soms geassisteerd werd door een of twee kapelaans. Het vicariaat van 's-Hertogenbosch telde in 1850 218 parochies; in Breda waren er dat 76; en in Limburg 184. In de Hollandse Zending, die ook na 1795 veel sterker dan de drie zuidelijke kerkdistricten het karakter van missiegebied had behouden, bestonden geen parochies, maar 'staties'. Dit waren kerkgebouwen, waaraan een of meer priesters verbonden waren, die zielzorg uitoefenden onder een groep gelovigen, die gewoon waren de betreffende kerk te bezoeken. Deze staties bezaten geen scherp afgebakende grenzen, zeker niet in de steden. In 1850 telde de Hollandse Zending in totaal 430 staties. Een deel daarvan werd, zoals gezegd,

Zie ook J.M. Gijsen, *Joannes Augustinus Paredis (1795-1886), bisschop van Roermond en het Limburg van zijn tijd*, Assen, 1968.

18. De 'annexatie' van dit kerkdistrict door Den Bosch betekende ook het einde van de theologische school die sinds 1823 te Uden bestond: op 23 maart 1842 werd deze school, die als een soort alternatief fungeerde voor de vroegere theologische school van Huisseling bij Ravenstein, door vicaris Den Dubbelden opgeheven. Zie C.F.J. Brakkee, 'De Theologische Hogeschool van Huisseling omstreeks 1799 tot 1824', in: *Archief voor de Geschiedenis van de Katholieke Kerk in Nederland* 15(1973), 1-55, vooral pagina 54.

19. Vgl. voor hem: J.P. de Valk, *Romeinse bescheiden voor de geschiedenis der Rooms-katholieke kerk in Nederland 1832-1914*. Tweede band, Den Haag, 1996, p. 439-440. Zie ook J.P. de Valk, 'Het archief van de Haagse nuntiatuur (1802-1879). Overzicht van de inhoud, biografische gegevens en enkele andere notities', in: *Jaarboek van het Katholiek Documentatie Centrum* 7(1977), 119-153, vooral 137-138.